

Že konečně ustanovení civil. ř. soudního neb esporného patentu, obmezující rekursy dovolací, neplatí pro řízení dozorcí vůbec, vysvítá jak z pojmové různosti obou typů, tak jmenovitě z ustanovení § 74. a násled. zák. o organizaci soudů.

JUC Ferd. Vojtík, kand. not ;

Význam notářského spisu, zřízeného o symbolické tradici.

Při zástavě věcí movitých, jichž odevzdání z ruky do ruky není možné, nutno, podobně jako při převodu vlastnictví (§ 427), použití takových znamení, podle nichž každý zastavení snadno poznati může. Opomeneli kdo této opatrnosti, ručí za škodné následky.

Tolik § 452 obč. zák.

Jakých znamení nutno použít, cit. § nepraví přímo a poukazuje v kontextu na § 427 o. z., v němž exemplifikativně vypočteny jsou tři způsoby, jimiž možno vlastnictví — a analogicky zřetelem k § 452 o. z. — právo zástavní symbolicky převést, resp. zříditi:

a) odevzdáním listin, jimiž vlastnictví (právo zástavní) se prokazuje,

b) odevzdáním nástrojů, způsobilých k tomu, aby příjematel (zástavní věřitel) výlučně v držení věci se uvázati mohl,

c) označením věci takovým způsobem, aby každému bylo zřejmo, že věc přenechána (zastavena) byla jinému.

Doslov § 452 dotýká se pak případu, jak pohlížeti na to, byla-li zastavena věc nebo více věcí symbolickou tradicí a nebylo šetřeno ustanovení § 427: Kdo této opatrnosti opomene, ručí za škodné následky.

Zřejmo, že opomenutí toho může se tedy dopustiti jak zástavce, tím, že listin, prokazujících právo zástavní, nebo nástrojů ad b) neodevzdá, nebo věci zastavené způsobem ad c) zmíněným neoznačí, tak i zástavní věřitel, který listin ad a) nebo nástrojů ad b) nepřevzme, nebo na označení věci, prokazujícím jeho zástavní právo, netrvá. Škodné následky, vyplývající z tohoto opomenutí zástavce resp. zástavního věřitele, třeba shledávati v tom, že v prvním případě ručí zástavce zástavnímu věřiteli za veškerou škodu, vzešlou mu tím, že právo zástavní nebylo mu zřízeno, nebo nabytí jeho umožněno, nebo že věc zřejmě neoznačená jako zastavená byla opět zastavena jinému, a že kromě toho povinen je zajistiti zástavního věřitele tak, aby tento škody neutrpěl. Opomeneli sám zástavní věřitel opatrnosti § 452, nevzejde mu vůbec právo zástavní. (K r a i n z, System I, str. 794.)

Ale i když bylo šetřeno oboustranně opatrnosti § 452, je otázka, jakých znamení nutno k označení věci použít, spornou, obzvláště tam, kde se jedná o komplex věcí, jež určeny jsou ke stálé denní potřebě a jejichž povaha činí opatření ve smyslu § 452 o. z. technicky nemožným.

Věc vysvitne lépe na praktickém příkladě.

Záložna A. poskytla majiteli restaurace B. peněžitou zápůjčku zjištěnou právem zástavním na veškerém restauračním inventáři, čítaje tedy v to i příbory, sklo, porculán, stoly, židle, zařízení jednotlivých místností, zkrátka vše, jak stálo a leželo. Poněvadž pak prostou tradicí (körperliche Übergabe) všech těchto předmětů byl by se ovšem další provoz podniku stal

illusorním, zřízeno záložně A. právo zástavní symbolickou tradicí ve smyslu ustanovení § 452, resp. 427 o. z. tím způsobem, že podle výslovného ujednání každý ze zastavených předmětů měl býti označen štítkem s nápisem, že předmět zastaven je záložně A.

Kdyby v tomto případě do důsledků bylo bývalo šetřeno vymíněného ujednání, byla by se jistě další prosperita podniku stala více než pochybnou, nehledě ani k tomu, že provedení jeho právě v tomto případě bylo technicky prostě neproveditelné. Podle ustanovení 1. věty § 452 o. z. bylo by bývalo nutno upevnit štítky tak, aby »každý snadno poznati mohl«, že předmět je zastaven záložně A. Otázka, jak by na provedení tohoto ustanovení pohlíželi denní hosté zmíněné restaurace, jimž by bylo předkládáno náčiní polepené zástavními lístky, není ovšem v zájkoně řešena. Majitel restaurace B. z důvodu zmíněné již prosperity podniku jistě v tomto případě nešetřil opatrnosti § 452 o. z., a ani zástavní věřitel — zde záložna A. nemohla na něm s dobrým svědomím této opatrnosti ani žádati, ani sama na ní trvati. Ovšem lze namítnouti oběma v případě škodných následků ustanovení 2. věty § 452 o. z.

Nelze pochybovati, že konečně je věcí zástavního věřitele samého, jaké záruky chce na zástavci požadovati a spokojí-li se s tou neb onou formou zajištění, jež se mu nabízí; a že, spokojí-li se symbolickou tradicí, musí šetřiti ustanovení zákona o ní, a nešetří-li jich, že podle téhož zákona ručí za škodné následky.

A přece musilo v daném případě býti nalezeno východisko, jak ochrániti zástavního věřitele před možnou újmou, hrozící mu jednak ze zákona, jednak z ev. obmyslnosti dlužníkovy.

A tu sluší podotknouti, že obč. zákon, užívaje v § 427 výrazu »znamení« (Zeichen), nemá patrně na mysli znamení v technickém slova smyslu (arg. slovo »Merkmal« § 427 i. f.), nýbrž vůbec jakýkoli způsob externího, smysly vnímatelného projevu vůle — na rozdíl od »označení« v tech. slova smyslu způsobilého k tomu, aby jím zřízení práva zástavního vůči každému zřejmě a nade vší pochybnost jasně se prokázati dalo. Jsou tedy »znamení« § 427 o. z. dvojí: znamení v širším smyslu (Urkunden, Werkzeuge), a znamení v užším smyslu (Merkmal).

Jak z dalšího vysvitne, nutno mezi jiným i listiny a mezi nimi notářský spis par excellence počítati ke znamení, prokazujícím nepochybně, že věc byla zastavena jinému, i když nebyla zevně označena v tech. slova smyslu, na př. připevněním štítků, lístků a pod. Ano, sluší míti za to, že tam, kde o symbolické tradici zřízena byla listina za šetření ustanovení § 428 o. z., není zevního označení symbolicky tradovaných předmětů vůbec zapotřebí, jak ze znění § 427 o. z. vysvítá: ...« die Urkunden, ... o d e r Werkzeuge, ... oder ein Merkmal ...«

Co do bezpečnosti právní posice zástavního věřitele sluší pak dáti přednost listině resp. not. spisu o symbolické tradici zřízené spíše, než jinému způsobu označení, z důvodů dále uvedených.

V otázce, jaké právní povahy a jak uzpůsobeny mají býti listiny, sluší, soudě z povahy věci samé, přisvědčiti výkladu Krauzovu, že listiny tyto musí poskytovat zástavnímu věřiteli možnost výlučně dispoce zastavenou věcí. Míněna tím patrně v prvé řadě možnost dispoce právní po dobu trvání právního poměru li-

stinou založeného; nemá symbolická tradice za účel zbhaviti dlužníka užívání zastavené věci, jako v případě § 426 o. z. (körperliche Übergabe).

Jako příklad uvádí Krainz sice jenom indossovatel-
ný warrant, poukazuje ku případným ustanovením
§§ 20 a 25 zák. ze dne 28. dubna 1889, čís. 64 ř. z. Jeť
dočasný majitel řádně indossovaného warrantu z téhož
nejen legitimován jako zástavní věřitel, nýbrž i oprá-
vněn na základě této legitimace provésti realizaci svého
zástavního práva prodejem uskladněného zboží. (§ 32
cit. zák.)

Touto mocí není sice notářský spis sám o sobě, po-
kud se realizace práva zástavního týče, podle zákona
vybaven; ustanovení § 3 not. řádu dotýká se pak věci
v podstatě jiné. (Srov. Entsch. v. 24. Juli 1884, Nr.
7869, Slg. 10113.)

Co do realizace zástavního práva v případě propad-
nutí pohledávky zjištěné na symbolicky tradovaných
předmětech spisem notářským, projevil nejvyšší soudní
dvůr vídeňský názor dvojí.

Podle jeho rozhodnutí, týkajících se této věci, záleží
na formě, v jaké notářský spis byl o symbolické tradici
zřízen.

Byl-li komplex zastavených věcí — byť i každá jed-
notlivá o sobě — v notářském spise pouze seznamenán
(inventován), a nebyla zároveň týmž notářským spi-
sem zřízena listina o smlouvě zástavní, obsahující vý-
slovné prohlášení zástavcově ve smyslu § 428 o. z., že
věci v úchově a k normálnímu rozumnému používání
mu ponechané detinuje na dále jménem zástavního vě-
řitele, nevzejde tomuto právo zástavní k dotyčným
předmětům, tím méně bude se moci v případě propad-
nutí pohledávky domáhati realizace zástavního práva
prodejem zastavených — vlastně jen inventarisovaných
— předmětů.

Tento názor alespoň projevil nejv. soudní dvůr ví-
deňský v rozh. ze dne 6. srpna 1895, č. 15552, které
však — a jistě právem — uznáváno je většinou za po-
chybné. Nejv. soudní dvůr vychází patrně z názoru,
že pouhé inventarisování symbolicky tradovaných předmětů
bez výslovného udání materiální kausy symboli-
cké tradice a prohlášení zástavcově ve smyslu § 428 o.
z. nemůže býti podkladem ani pro vznik práva zástav-
ního, ani pro realizaci jeho v případě propadnutí po-
hledávky, i když tento inventář předsevzat byl notá-
řem. Oproti tomu v jiných rozhodnutích (E. 25. April
1901, Slg. 1393 a 14. Dez. 1875 Slg. 8605; srov. i Zeit-
schrift für Notariat 1882, Nr. 30) přiznává notářským
spisům, zřízeným o symbolické tradici v té formě, že
konstatují nejen prohlášení o zástavě ve smyslu § 428
o. z., nýbrž i odevzdání jednotlivých, v úchově zástav-
cově ponechaných předmětů — třeba seznámených
inventářem, pokud ovšem inventář tvoří integrující
součást not. spisu — nejen všechny vlastnosti zákonem
uznávaných znamení symbolické tradice, o nichž činí
zmínku § 452 o. z., nýbrž i způsobilost, býti podkladem
realizace zástavního práva prodejem tradovaných předmětů
v případě propadnutí pohledávky, jak výslovně
praví se v důvodech posléze cit. rozhodnutí: »Aus
dem Gesagten . . . ergibt sich, dass der Realisierung
des von A. geltend gemachten Pfandrechtes mittels
Feilbietung der obigen Gegenstände kein gesetzliches
Hinderniss entgegensteht.«

Nelze však důvodně nahlédnouti, proč by i pouhé,
notářsky předsevzaté inventarisování symbolicky tra-
dovaných předmětů nemohlo zástavnímu věřiteli po-
skytнути téže výhodné právní posice, pokud bylo před-
sevzato not. spisem.

Hledíc k náležitostem notářského spisu, jaké tento
podle ustanovení § 68 not. ř. (zvl. lit. e: »den Inhalt
des Geschäftes«) obsahovati musí, nemá-li pozbyti mo-
ci listiny veřejné, nebude ani dobře možno, aby notář
nezmínil se o materiální kause příslušného právního
jednání stran a nekonstatoval prohlášení jejich vůle,
proč a za jakým účelem inventář byl zřízen. (Pokud se
týká skladu zboží, přiznává rozh. ze dne 4. července
1883 Slg. 10849 možnost symbolické tradice i pouhým
inventarisováním.)

Pokud pak nebylo nic jiného konstatováno, než
pouhý formální postup symbolické tradice bez jakého-
koli vztahu k materiálnímu důvodu jejího vzniku, ne-
přijde ani otázka právní účinnosti listiny pro realizaci
práva zástavního na přetřes; postačí zde patrně pouhý
notářský protokol ve smyslu § 88 not. ř.

Notářským spisem konstatovaná symbolická
tradice je i potud bezpečnější právní formou ochrany
zástavního věřitele, že znamení, o nichž zmiňuje se
§ 452, resp. § 427 o. z., mohou obmyslným zástavcem
snadno býti odstraněna a předměty in fraudem credi-
toris opětně zastaveny, kteréžto manipulace s notář-
ským spisem předsevzítí nelze, neboť snímek z něho
zůstane trvale v rukou zástavního věřitele. To přizná-
vají i důvody cit. rozh. ze dne 14. pros. 1875 Slg. 8605,
kde se praví: »Dem . . . aufgenommenen Notariatsakte
muss jedenfalls eine grössere, wirksamere rechtliche
Bedeutung beigemessen werden, als einem anderen, die
Verpfändung erkennbar machenden äusseren Zeichen,
welches . . . vor einer Beseitigung weniger gesichert ge-
wesen wäre, während durch das erwähnte Inventar und
die darin enthaltene genaue Beschreibung aller Pfand-
stücke volle Evidenz auch über die Identität derselben
bei der seinerzeitigen Realisierung des Pfandrechtes
ermöglicht worden ist.«

I kdyby pak dlužník obmyslně zastavil tytéž předměty
jinému věřiteli, nedozná dřívější věřitel újmy,
neboť v případě realizace zástavního práva bude i zde
postupováno podle zásady: prior tempore, potior iure.
Čas, kdy předměty přešly symbolickou tradicí do drže-
ní věřitelova, bude tu patrně počítán dnem zřízení no-
tářského spisu. (K r a i n z, System I, str. 842; S t u-
b e n r a u c h, Commentar I., str. 674.)

Sepsán-li tudíž o symbolické tradici notářský spis,
šetříc ustanovení § 428 obč. zák., a připojen-li k to-
muto notářskému spisu inventář symbolicky tradova-
ných předmětů jako integrující součást jeho, spočívá
právní postavení zástavního věřitele na basi naprosto
bezpečné.

Třeba ovšem míti na zřeteli, že zásada § 426 o. z.
tvoří pravidlo a že symbolická tradice přípustna je
pouze u takových předmětů, jichž tradice z ruky do
ruky je nemožna, nebo alespoň spojena s velkými obtí-
žemi. Kdyby zřízen byl notářský spis proti zásadě
§ 426 o. z., nelze pochybovati, že nebylo by mu ani
možno přiznati plně zákonné účinnosti »znamení«, o
nichž se zmiňuje § 427 o. z., nýbrž ani platnosti co
do předsevzatého právního jednání.